

Лекція 3. Заняття 10. Основи ТрО, як складової всеохоплюючої оборони України.

Зміст

Вступна частина. Призначення, принципи побудови, завдання територіальної оборони України.

1. Складові, побудова та керівництво ТрО України.
Заключення.

Література:

1. Закон України “Про оборону України” від 06.12.1991 №1932-ХІІ
2. Закон України “Про правовий режим воєнного стану ” від 06.04.2000 № 1647-ІІІ.
3. Закон України “Про основи національного спротиву” від 16 липня 2021 року № 1702-ІХ.
4. Указ Президента України від 25.03.2021 №121 “Стратегія воєнної безпеки України”.
5. Постанова КМ України “Порядок організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву” № 1443 від 29.12.2021р.
6. Постанова КМ України “Положення про добровольчі формування територіальних громад” № 1449 від 29.12.2021р. зі змінами постанови ПКМ України №855 від 29.07.22р.
7. Постанова КМ України “Порядок організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони” № 1447 від 29.12.2021р.
8. Постанова КМ України “Порядок застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї та набоїв до неї під час виконання завдань територіальної оборони” № 1448 від 29.12.2021р.
9. Наказ ВГК ЗС України №1 від 04.01.2022р. “Доктрина територіальної оборони Наказ ВГК ЗС України №1 від 04.01.2022р. “Доктрина територіальної оборони ”.

Вступ.

Головною метою Стратегії воєнної безпеки України є завчасно підготовлена та всебічно забезпечена всеохоплююча оборона України на засадах стримування, стійкості та взаємодії.

При цьому **стримування** в контексті всеохоплюючої оборони України передбачає поряд з готовністю сил оборони України, національної економіки, населення та всієї держави до надання відсічі збройній агресії проти України, нарощування спроможностей системи протиповітряної оборони, **створення цілісної системи територіальної оборони.**

В свою чергу **стійкість** у ході всеохоплюючої оборони України досягається здатністю системи управління державою, сил оборони, національної економіки, інфраструктури та суспільства швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння

в наданні відсічі і стримування збройної агресії проти України, підтриманням спроможностей до здійснення стратегічного розгортання, **територіальної оборони України**, руху опору, ведення операцій (бойових дій)

На підставі вище зазначеного можна стверджувати, що в загальній системі оборони України одним з найбільш важливих і складних завдань є територіальна оборона країни, її окремих регіонів, як важливої складової національного спротиву. На сучасному етапі це питання для України набуває особливої значимості. В першу чергу це обумовлено тими воєнно-політичними, економічними, соціальними змінами, які сталися в нашій державі за останні сім років, і в першу чергу наявності збройного конфлікту розв'язаного «братами» зі Сходу на південних та південно-східних теренах нашої країни. Разом з тим сьогодні все більше уваги приділяють розробці і прийняттю на озброєння нових засобів ураження, удосконаленню існуючих і пошуку нових форм та способів збройної боротьби, у тому числі з широким застосуванням інформаційної боротьби, нетрадиційної зброї, диверсійно-розвідувальних дій, “руху опору” та ін.

1. ПРИЗНАЧЕННЯ, ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ, ЗАВДАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ.

Територіальна оборона України - система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій.

Що стосується побудови територіальної оборони в суміжних країнах, то у них територіальна оборона розглядається, як **складова загальнодержавних і військових оборонних заходів, що здійснюються з метою захисту державного кордону, важливих об'єктів і комунікацій на території країни та боротьби з ДРС противника.**

Окремо хочу звернути вашу увагу, **що під час підготовки ТрО необхідно враховувати ряд чинників, які впливають на організацію ТрО:**

- стан ВПО та ВСО, а також характер воєнних конфліктів;
- здатність і готовність органів влади та суспільства;
- стан боєздатності ЗС, ІВФ та ОСпП та рівень їх готовності до виконання завдань;
- рівень підготовки об'єктів інфраструктури до оборони.

Згідно Положення про ТрО 2016 передбачалося, що в Україні мета територіальної оборони досягалася виконанням **основних завдань** щодо:

1. охорони та захисту державного кордону;
2. забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);
3. охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій;

4. боротьби з диверсійними силами противника (далі – ДРС), іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;

5. підтримання правового режиму воєнного стану.

З 1.01.2022 року було введено в дію Закон України Про основи національного спротиву. Згідно цього закону на **ТрО покладаються наступні завдання:**

1) своєчасне реагування та вжиття необхідних заходів щодо оборони території та захисту населення на визначеній місцевості;

2) участь у посиленні охорони та захисті державного кордону;

3) участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій;

4) участь у підготовці громадян України до національного спротиву;

5) участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління;

6) участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, та об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення, районного у містах рад, сільських, селищних, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення;

7) забезпечення умов для стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил) або їх перегрупування;

8) участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон/районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій;

9) участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах;

10) участь у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану в разі його введення на всій території України або в окремих її місцевостях;

11) участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

12) участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та на протидію інформаційним операціям агресора (противника);

13) участь у наданні населенню правових послуг у порядку, передбаченому Законом України "Про безоплатну правову допомогу."

Побудова територіальної оборони України.

Територіальна оборона ґрунтується на **принципах:**

- *територіальності, масовості та мінімального часу* на розгортання та приведення підрозділів територіальної оборони у готовність до дій;
- *єдиноначальності*;
- *централізації управління та децентралізації і контрольованої автономності* застосування сил і засобів територіальної оборони;
- *активності, рішучості та безперервності* ведення територіальної оборони;
- *наполегливості* у досягненні мети територіальної оборони;
- *узгодженого, спільного застосування* сил і засобів, залучених до ведення територіальної оборони;
- *безперервності взаємодії* сил і засобів територіальної оборони;
- *всєбічного* врахування і повного використання моральних та психологічних факторів.

2. СКЛАДОВІ, ПОБУДОВА ТА КЕРІВНИЦТВО ТРО УКРАЇНИ.

Територіальна оборона складається з *військової, цивільної та військово-цивільної складових*.

Військова складова територіальної оборони включає органи військового управління, військові частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України, інші сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони.

Провідна роль в організації та виконанні завдань територіальної оборони належить Силам територіальної оборони Збройних Сил України, до яких належать:

- 1) Командування Сил територіальної оборони Збройних Сил України;
- 2) регіональні органи військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України;
- 3) бригади Сил територіальної оборони Збройних Сил України;
- 4) батальйони зі складу бригад Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

До виконання завдань територіальної оборони та здійснення заходів підтримки і забезпечення територіальної оборони за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України можуть залучатися інші сили і засоби Збройних Сил України.

Склад сил і засобів сил безпеки та сил оборони, що залучаються до територіальної оборони, визначається Головнокомандувачем Збройних Сил України за узгодженням з керівниками органів управління відповідних сил безпеки та сил оборони.

Цивільна складова територіальної оборони включає державні органи, органи місцевого самоврядування, які залучаються до територіальної оборони.

Військово-цивільна складова територіальної оборони включає штаби зон (районів) територіальної оборони та добровольчі формування територіальних громад, які залучаються до територіальної оборони.

Для організації підготовки, підтримки, забезпечення та виконання завдань територіальної оборони на постійній основі функціонують:

1) в органах управління сил безпеки та сил оборони, місцевих органах виконавчої влади – відповідні структурні підрозділи з питань територіальної оборони;

2) у Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській, Севастопольській міських державних адміністраціях (відповідних військово-цивільних або військових адміністраціях у разі їх утворення) – штаби зон територіальної оборони;

3) у районних державних адміністраціях (районних військово-цивільних або військових адміністраціях у разі їх утворення) – штаби районів територіальної оборони.

В основу територіальної побудови територіальної оборони закладено територіально-зональний принцип з урахуванням військово-адміністративного поділу території України.

Відповідно до цього сухопутна територія держави поділяється на **чотири військово-сухопутні зони відповідальності**: ОК “Схід”, ОК “Північ”, ОК “Захід”, ОК “Південь”.

Військово-сухопутні зони відповідальності ОК поділяються на зони територіальної оборони, межі яких співпадають з адміністративними межами АР Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

Зони територіальної оборони поділяються на **райони територіальної оборони**, межі яких співпадають з адміністративними межами районів АР Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

Зони територіальної оборони нумеруються відповідно до Положення про територіальну оборону України, а райони територіальної оборони у порядку, визначеному Головою Ради міністрів АР Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Керівництво територіальної оборони – діяльність, спрямована на організацію виконання, у межах повноважень, визначених законодавством заходів щодо підготовки та ведення територіальної оборони військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, відповідними ПрО, ДССТ, Держспецзв’язку, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також на організацію забезпечення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади територіальної оборони своїх галузей.

Мета керівництва територіальної оборони полягає у забезпеченні своєчасної підготовки та успішному виконанні завдань територіальної оборони у визначені терміни за будь-яких умов обстановки з меншими витратами ресурсів і мінімальними втратами своїх сил і засобів.

Керівництво територіальної оборони здійснюють:

В межах всієї території України:

загальне – Президент України - Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Міністра оборони України;

безпосереднє – ГК ЗС України через Командувача Сил ТрО ЗС України.

У межах військово-сухопутної зони відповідальності: керівники регіональних органів військового управління Сил ТрО ЗС України “Захід”, “Південь”, “Північ” і “Схід” через регіональний орган військового управління;

У межах зон територіальної оборони – керівники зон ТрО (Голова Ради міністрів АР Крим, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій) через штаби зон територіальної оборони;

У межах районів територіальної оборони – керівники районів ТрО (голови районних державних адміністрацій) через штаби районів територіальної оборони.

Керівництво територіальної оборони здійснюється з пунктів управління:

- сил оборони (ОКП);
- Командувача сил ТрО України;
- керівників регіональних органів військового управління Сил ТрО ЗС України “Захід”, “Південь”, “Північ” і “Схід”;
- Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій – з міських (позаміських) запасних пунктів управління;
- районних державних адміністрацій у визначених головами адміністрацій місцях.

До виконання завдань територіальної оборони в межах їх повноважень залучаються сили і засоби ЗС України, ІВФ та відповідних ПрО, добровольчі формування територіальних громад.

Від **ЗС України** до виконання завдань територіальної оборони залучаються: військові частини (підрозділи) територіальної оборони; військові частини (підрозділи) охорони, у тому числі баз, арсеналів, складів та інших військових об’єктів), військові частини (підрозділи) ВСП, підрозділи аеродромного забезпечення; навчальні військові частини; військові навчальні заклади та інші військові частини (підрозділи).

Від **НГУ** до виконання завдань територіальної оборони відповідно до свого функціонального призначення залучаються: з’єднання, військові частини (підрозділи) оперативного призначення та охорони громадського порядку; загони (підрозділи) спеціального призначення; військові частини (підрозділи) для конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних; військові частини (підрозділи) для охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні; військові частини (підрозділи) для охорони важливих державних об’єктів та спеціальних вантажів; авіаційні військові частини НГУ, резерви від навчальних закладів (центрів).

Від **НПУ** до виконання завдань територіальної оборони залучаються головні управління НПУ в АР Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, а також структурні підрозділи апарату НПУ та визначені сили і засоби територіальних (відокремлених) підрозділів міжрегіональних територіальних органів НПУ у межах їх компетенції.

Від **Держприкордонслужби** до виконання завдань територіальної оборони залучаються сили та засоби: територіальних органів та

розвідувального органу Адміністрації Держприкордонслужби; органів охорони державного кордону; резервів від навчальних закладів (центрів); підрозділів спеціального призначення та органів забезпечення.

Від **СБУ** до виконання завдань територіальної оборони залучаються Центральне управління, регіональні органи та органи (підрозділи) військової контррозвідки.

Від **УДО** до виконання завдань територіальної оборони залучаються структурні підрозділи охорони та забезпечення.

Від **Держспецзв'язку** до виконання завдань територіальної оборони залучаються територіальні органи та територіальні підрозділи.

Від **ДССТ** до виконання завдань територіальної оборони залучаються військові частини (підрозділи) та навчальний центр.

Від **центрального органу виконавчої влади**, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації (Адміністрація ДКВС України, державна установа (Центр пробації)) до виконання завдань територіальної оборони залучаються сили та засоби його міжрегіональних управлінь, а також установи виконання покарань та слідчі ізолятори, які перебувають в сфері його управління.

Формування та комплектування військових частин сил ТрО ЗС України, добровольчих формувань територіальних громад.

Військові частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України утворюються та функціонують:

1) у кожній зоні територіальної оборони та додатково в кожному місті, чисельність населення якого перевищує 900 тисяч мешканців, як бригади Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

2) у кожному районі територіальної оборони та додатково в кожному адміністративному центрі області як батальйони Сил територіальної оборони Збройних Сил України. У зонах територіальної оборони, чисельність населення яких перевищує 2 400 000 мешканців, можуть утворюватися та функціонувати додаткові військові частини (підрозділи) Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

Для розміщення військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць використовується інфраструктура (фонди) Збройних Сил України, а також інфраструктура (фонди) складових сил безпеки та сил оборони, органів місцевого самоврядування у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Етапи і порядок створення та розвитку Сил територіальної оборони Збройних Сил України визначаються Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Добровольчі формування територіальних громад (ДФТГ) - воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони.

ДФТГ утворюються з урахуванням ресурсних та людських можливостей відповідних територіальних громад.

Загальна кількість та місця розташування добровольчих формувань територіальних громад визначаються Командуванням Сил територіальної оборони Збройних Сил України за участю відповідних сільських, селищних, міських рад та затверджуються Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Діяльність добровольчих формувань територіальних громад здійснюється під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил ТрО ЗС України за територіальним принципом.

Командуванням Сил територіальної оборони Збройних Сил України разом з органами місцевого самоврядування, які розташовані в межах території відповідної зони територіальної оборони, розробляється та затверджується єдина символіка для всіх добровольчих формувань територіальних громад, що функціонують у межах території відповідної зони територіальної оборони. *Положення про добровольчі формування територіальних громад затверджується Кабінетом Міністрів України.*

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється:

1) у мирний час - військовослужбовцями за контрактом та за призовом особами офіцерського складу;

2) в особливий період - військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу та територіальним резервом.

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад (ДФТГ) здійснюється на добровільній основі відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

ДФТГ - воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони.

ДФТГ утворюється зборами ініціативної групи жителів територіальної громади у присутності командира військової частини Сил ТрО ЗСУ та уповноважених представників органу місцевого самоврядування відповідної територіальної громади

До складу добровольчих формувань територіальних громад зараховуються громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про добровольчі формування територіальних громад, пройшли медичний, професійний та психологічний відбір і підписали контракт добровольця територіальної оборони.

До складу добровольчих формувань територіальних громад ***не може бути зарахована*** особа, яка була раніше засуджена до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, крім реабілітованої, або має дві і більше судимостей за вчинення умисних злочинів.

Облік громадян України, які уклали контракт добровольця територіальної оборони, здійснюється територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки.

Основу добровольчих формувань територіальних громад складають громадяни України, які пройшли військову службу у Збройних Силах України та/або службу в інших військових формуваннях та правоохоронних органах.

Громадяни України, які не проходили військову службу у Збройних Силах України та/або службу в інших військових формуваннях та правоохоронних органах, **зараховуються до складу добровольчих формувань територіальних громад після складення ними присяги добровольця територіальної оборони.**

Командири добровольчих формувань територіальних громад **призначаються Командувачем Сил ТрО ЗС України** за погодженням з Командувачем Сил спеціальних операцій Збройних Сил України за поданням командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України з найбільш підготовлених і вмотивованих членів добровольчих формувань територіальних громад.

Кандидати на посаду командирів добровольчих формувань територіальних громад погоджуються органом місцевого самоврядування, на території якого функціонуватиме таке добровольче формування, та проходять обов'язкову спеціальну перевірку в Службі безпеки України і Національній поліції України у порядку, визначеному законодавством України.

Функціонування добровольчих формувань територіальних громад. Діяльність ДФТГ здійснюється під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил ТрО ЗС України за територіальним принципом.

У разі введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного стану всі добровольці ДФТГ переходять в оперативне підпорядкування командирів відповідних військових частин Сил ТрО ЗС України. На час дії воєнного стану за рішенням Головнокомандувача ЗС України ДФТГ повністю або частково можуть залучатися до виконання завдань територіальної оборони поза межами визначеної зони територіальної оборони, а також направлятися до районів ведення воєнних (бойових) дій.